

Տոմ

Հավերժ լինի մեր անկախությունը

Սեպտեմբերի 21-ին Հայաստանը նշում է Անկախության 24-րդ տարեդարձը: 1991-ի նույն օրը ժողովուրդը քվեարկեց ԽՍՀՄ կազմից դուրս գալու և անկախ պետականություն ստեղծելու օգտին: Հենց առաջին օրվանից հարկադրված էինք արյունով պաշտպանել մեր Անկախությունը, անկախ հռչակված ու միջազգայնորեն ճանաչված Հայաստան երկրի սահմանները: Բայց իրականում Անկախության ճանապարհին սկսվել էր շատ ավելի վաղ՝ 1988-ին, ինչն ամրագրվեց 1990-ի օգոստոսի 23-ին Անկախության հռչակագրով: Իսկ մեկ տարի անց՝ սեպտեմբերի 21-ին, համաշխարհայնացրինք մեր Անկախությունը: Այդ օրվանից մենք ենք տնօրինում մեր բախտը, աշխարհաքաղաքական մեծ ծովի ալիքներում «նավարկում» է մեր նավը դեպի նոր հորիզոններ...
Շնորհավոր Հայաստան երկրի Անկախության տոն...

N 34 (586)
18.09.24.09.2015

ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ԵՎ ԱՐՏԱԿԱՐԳ
ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ

911

Արևմտյան թերթ

ԽԱՂԱՂՈՒԹՅՈՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Ամեն տարի՝ սեպտեմբերի 21-ին, միջազգային հանրությունը նշում է Խաղաղության օրը: ՄԱԿ-ն այս տարվա թեմա է ընտրել «Խաղաղության համար համագործակցությունը բոլորի արժանապատվությունն է» կարգախոսը՝ նպատակ ունենալով ընդգծել հասարակության լայն շերտերի համատեղ աշխատանքի կարևորությունը հանուն խաղաղության:

«Եկեք մոտակա 100 օրվա ընթացքում ցու-

ցաբերենք համերաշխություն միլիոնավոր մարդկանց համդեպ, որոնք տուժում են բռնության և հակամարտությունների կործանարար հետևանքներից, փոխանակվենք զաղափարներով, թե ինչպես աջակցել օգնության կարիք ունեցողներին, որոնք բաժին է ընկել դաժան փորձություն»,- նշել է ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Պան Գի Մունը:

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի գլխավոր տնօրեն Իրինա Բոկովայի խոսքով՝ ոչ մի պետություն, որքան էլ

իզոլ լինի, չի կարող միայնակ խաղաղություն հաստատել:

Խաղաղության օրվան նվիրված հանդիսությունների անբաժանելի մասը «Խաղաղության զանգի» ձայնն է: Ջանգը ծուլվել է մետաղադրամներից, որոնք հավաքել են աշխարհի 60 երկրների երեխաները: Այն ճապոնիայի նվերն է ՄԱԿ-ին: Ջանգի վրա փորագրված է «Կեցցե՛ համընդհանուր խաղաղությունն ամբողջ աշխարհում»:

Կարևոր

ՆԵՐՆՈՒԺՈՒՄ
ԵՎՐՈՊԱ

Էջ 3

ՍԵՎԱՆԻ
ՀԱՏԱԿՈՒՄ

Էջ 5

Ո՞՞ ՄԻԱՅՆԱԿ

Էջ 6

ՄԵՂԱԼԱԿԻՐՆԵՐԸ

Էջ 7

ԱՐԱԳՆԱՅՈՂ ԿՏԱՆԳՆԵՐ

Բարդ ու հակասական ժամանակներում ենք ապրում: Աշխարհը նորից խառնվել է իրար: Լուրերը հակասական են, խառնաշփոթ, նոր պատերազմը դռներ է բախում: Մերձավոր Արևելքը դարձել է աշխարհի խաղաղությանը սպառնացող վտանգ: Պատերազմից փախչող սիրիացիները գրոհում են Եվրոպան, նրանց են միացել Աֆղանստանից, Պակիստանից, աֆրիկյան երկրներից փախչողները: Պատերազմը, սովն ու աղքատությունը միգրացիոն մեծ վտանգի առաջ են կանգնեցրել Հին աշխարհը: Եվրամիությունն անգործ է կանգնեցնելու դժբախտների անվերջանալի հոսքը: Եվրամիությունը նրանց պատերազմ է հայտարարել:

Ժամանակները նման են 1915-ին: Սա նույն մեծ տերությունների համաշխարհային հավակնությունների պատերազմ է, համամարդկային արտակարգ իրավիճակ: Հայաստանն արդեն «ըմբռնված» է այդ պատերազմի հետևանքները: Սիրիահայ փախստականների ընդունած թվով Հայաստանը զիջում է միայն Գերմանիային և Շվեդիային:

Մերձավոր Արևելքում ահազանցող սպառնալիքները պատերազմական գոտու են վերածել նաև Թուրքիան: 20 միլիոն թուրքաբնակ քրդերի դեմ պատերազմն սպառնում է վերածվել հայերի, հույների, ալկիների, ազգային մյուս փոքրամասնությունների դեմ վերջնական հաշվեհարդարի: Ճիշտ 1915-ի նման: Սոցցանցներում համոզմունք են ամրապնդում, թե, իբր, թուրքական բանակը քրդերի դեմ չէ, որ պատերազմում է, այլ՝ հայ անջատականների: Հեռուստաթերթով հաղորդումներ են տրվում, թե, իբր, ոչ թե քրդերն են քուրդ-թուրքական պատերազմի մեղավորները, այլ՝ հայերը: Լարված օրեր են հատկապես Պոլսում, ազգայնականները հայտարարել են, որ քրդերով ու հայերով բնակեցված Շիշլի, Քուրթուշլու և Բեշիկթաշ

թաղամասերը դարձնելու են հայերի ու քրդերի գերեզմանոց: Փոքրաթիվ հայությունը ձգտում է չեզոքություն պահպանել, սակայն թուրքերին կամ թվում է, թե հայերը պիտի որ սատարեն քրդերին, կամ, օգտվելով առիթից, փորձում են վերջնականապես թրջացնել Կոստանդնուպոլիսը: Ամեն դեպքում քուրդ-թուրքական պատերազմը ծավալվելու միտումներ ունի, ինչը կարող է խիստ վտանգավոր լինել նաև մեր հայրենակիցների համար: Այսօր հայկական բնօրրաններից Դերսիմը պաշտպանական մեծ ամրոցի է նմանվել, փակ են ճանապարհները, թուրքական բանակն անգործ է ոչնչացնելու ամրոցը: Հենց դադարում քուրդ-թուրքական բախումները հայ-թուրքական սահմանին: Այստեղ զրանցված վերջին ահաբեկության դրոշմը լսելի էր անգամ Երևանի մատույցներում: Քրդերն իրենց հարցերն են լուծում, թուրքերն այդ հարցերի մեջ խառնել են նաև հայերին: Այս առումով ուշագրավ է թուրքական «Ռադիկալի» մի նկատառում. «Քրդական հարցը կապված է հայերի ցեղասպանության հետ, փաստացի չկա այնպիսի մի հարց, որ կապված չլինի դրա հետ, դա մեր ազգային ոճն է»:

Պատերազմը մոտեցել է մեր սահմաններին: Պատերազմը մեր սահմաններից չէր էլ հեռացել: Պատերազմի վտանգն է ահագնացել: Կարծիք կա, թե թուրքական իշխանությունները քրդերի դեմ պայքարում կպարտվեն: Նրանք իրենց պետությունն են ուզում մեր տարածքներում... Իսկ մինչ այդ արյան գետեր կհոսեն:

Վտանգավոր ժամանակներ են, անկանխատեսելի, մեր անվտանգությանը սպառնացող և միաժամանակ զգուշացնող:

Նոր սպառնալիքներին ու զարգացումներին կարողանալու ենք դիմակայել մեր հավաքական ուժով միայն:

Գազիֆիկացում

Իրանի կառավարությունը Հայաստանին 2 միլիոն դոլարի դրամաշնորհ կտրամադրի Իրանի հետ սահմանամերձ բնակավայրերի՝ Մեղրիի և Ագարակի գազի բաշխման ցանցի կառուցման ծրագրի իրականացման համար:

ՏԿ և ԱԽՆ

2

Արած ԶԱԲԱՐՅԱՆ

«Հայկական կարմիր խաչի» ընկերությունը «Կառուցենք դիմակայուն տեղական համայնքներ Վրաստանում և Հայաստանում» ծրագրով, իսկ Oxfam միջազգային կազմակերպության Հայաստանի գրասենյակը՝ «Նպաստում Հարավային Կովկասում աղետների ռիսկի նկատմամբ համայնքների դիմակայունությանը» ծրագրով Հայաստանի երեք մարզում համայնքային կամավորական փրկարարական ջոկատներ են ստեղծել:

«Հայկական կարմիր խաչ»

«Հայկական կարմիր խաչի» ընկերության աղետների կառավարման և բնակչության տեղաշարժի բաժնի վարիչ Էդմոն Ազարյանից տեղեկացանք, որ ծրագիրն իրականացվել է Շիրակի մարզի 18 համայնքում՝ Առափի, Արեգնաղեն, Ագատան, Մեծ Սեպասար, Անուշավան, Շիրակ, Բենիամին, Քեթի, Փանիկ, Կապս, Պեմզաշեն, Բերդաշեն, Նոր կյանք, Ջորաշեն, Սառնաղբյուր, Շիրակավան, Մեծ Մանթաշ, Ջաջուռ: Բոլոր համայնքներում միասին ապրում է մոտ 30 հազար մարդ:

Ծրագիրն սկսվել է համայնքների խոցելիության և կարողությունների գնահատումից՝ ԽԿԳ, որին մասնակցել է 1000 բնակիչ: Սրանից հետո շահառու 18 համայնքում ստեղծվել է աղետների արձագանքման և նախապատրաստման համայնքային կամավորական թիմ՝ ՀԿԹ, ամեն թիմում՝ 20 հոգի:

Կամավոր փրկարարները մասնակցել են մի շարք դասընթացների՝ «Աղետների ռիսկի կառավարում», «Աղետներին արձագանքման գործիքներ/մեխանիզմներ», «Սոցիալ-հոգեբանական աջակցություն», «Առաջին օգնություն», «Աղետների արձագանքման տարրերը», «Կլիմայի փոփոխության հարմարվողականությունը և կենսապայմանների պաշտպանությունը» և այլն: ՀԿԹ-ներին տրամադրվել է հատուկ փրկարարական և հակահրդեհային գույք, անհատական հանդերձանք: Թիրախային 18 համայնքից ութում ծնունդը մշտա-

ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԿԱՄԱՎՈՐ ՓՐԿԱՐԱՐՆԵՐ

ՀՀ երեք մարզերի 34 համայնքում գործում են համայնքային կամավորական փրկարարական ջոկատներ

պես ծնաբերել են լինում, ուստի այս համայնքներին տրամադրվել է նաև հատուկ ծնենային գույք՝ ցրտի և բարձր ծնածածկի պայմաններում արտակարգ իրավիճակներին արձագանքելու համար: Շիրակի մարզի փրկարար ծառայությունը և 18 ՀԿԹ-ն միասին ուսումնավարժանք են իրականացրել, որից հետո ՀԿԹ-ներն ընդգրկվել են արտակարգ իրավիճակների մարզային պլանում, հստակեցվել է նրանց դերն աղետներին արձագանքման գործընթացներում:

Թիրախային 6 համայնքում բնակիչները կարևորել են աղբահանության խնդիրը: Այս համայնքներում աղբահանության համակարգ չկա, աղբը հաճախ լցվում է գետերը, սեւավատարները և խցանումներ առաջացնում, ինչի հետևանքով հեղեղումներ են լինում: Աղբահանության խնդիրը լուծելու համար «Հայկական կարմիր խաչի» ընկերությունը մաքրել է սեւավատարների, գետերի հուններն ու ափերը, համայնքներին տրամադրել աղբարկղեր և աղբահանության ծառայության պայմանագիր կնքել:

Բացի սրանից, ծրագրի շահառու 18 համայնքի, ինչպես նաև Գյումրի, Արթիկ քաղաքների և Ցողամարզ, Վահրամաբերդ, Թավշուտ, Մեծ Սարիար, Լուսակերտ, Կառնուտ, Հովիտ, Բայանդուր, Փոքրաշեն, Արևիկ, Հովուհի, Այգաբաց,

Ախուրիկ, Կրասար, Ղազանչի, Ղարիբջանյան գյուղերի դպրոցներին (83 դպրոց) է տրամադրվել հակահրդեհային գույք: 816 կրակմարիչ, 142 հակահրդեհային վահանակ (հրշեջ բախ, հրշեջ դույլ և այլն): Ուսուցիչներին ու երեխաներին է տրամադրվել «Անվտանգ ընտանիք» ձեռնարկը, որի օգնությամբ աշակերտներն իրենց ընտանիքի անդամների հետ մշակել են «Աղետի ընտանեկան պլանը»՝ համայնքի և տանը սպառնացող վտանգների մասին, ինչ ամեն դրանք կանխելու համար, ով է համայնքից դուրս բնակվող ընկերբարեկամ-հարազատը՝ աղետի դեպքում կապ հաստատելու համար, որտեղ է հավաքվելու ընտանիքը աղետից հետո և այլն:

Oxfam

Միջազգային այս կազմակերպության Հայաստանի գրասենյակի աղետների ռիսկի նվազեցման ծրագրի պատասխանատու Զարուհի Տոնոյանից տեղեկացանք, որ ծրագիրն իրականացվում է Տավուշի և Լոռու մարզերի 16 համայնքում: Շահառուների թիվը՝ մոտ 30 հազար:

Ծրագրի նպատակն է բարձրացնել համայնքների կարողությունները և նվազեցնել խոցելիությունը բնական աղետների նկատմամբ, աջակցել այն նախաձեռնություն-

ներին, որոնք կնպաստեն համայնքի պատրաստվածության մակարդակի բարձրացմանը, աղետներին արձագանքմանը և ռիսկի նվազեցմանը: Ծրագիրն սկսվել է աղետների ռիսկի նվազեցման գործիքների միջոցով համայնքների խոցելիության գնահատումից (Տեղական մակարդակում ռիսկերի կառավարում): Սրանից հետո շահառուներին են տրամադրվել աղետներին արձագանքման սարքավորումներ, կազմակերպվել են առաջին օգնության, դպրոցների տարիանման դասընթացներ և վարժանքներ, համայնքային ռեսուրս կենտրոնների միջոցով հանրային իրազեկ-

ման միջոցառումներ, կլիմայի փոփոխության ազդեցությունների, շրջակա միջավայրի պաշտպանության և բնական ռեսուրսների կառավարման վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացման, դիմակայուն համայնքների աղետների ռիսկի նվազեցման մոդելների վերաբերյալ դասընթացներ:

Քանի որ աղետները սպառնում են բոլորին, ծրագրերում կարևորվել է կանանց, երեխաների և երիտասարդների մասնակցությունը: Ծրագրերի տարբեր փուլերում ակտիվ մասնակցություն են ունեցել երիտասարդական ակումբները, համայնքի բնակիչ կանայք: ■

Գործադիրի որոշմամբ

ՀՀ կառավարությունը հաստատել է մասնակցին իր կուտակային կենսաթոշակի հաշվում առկա միջոցներն ամբողջությամբ ստանալու պահանջ ներկայացնելու իրավունք տվող հիվանդությունների ցանկը: Դրանք են՝ արյան շրջանառության համակարգի, չարորակ նորագոյացությունների, սրտային անբավարարության և այլ ծանր հիվանդությունները:

Ձինծառայողներին և նրանց ընտանիքների անդամներին տրվող ամենամսյա պարգևավճարին վերաբերող օրենսդրության իրավակիրառական պրակտիկայում առաջացող առանձին խնդիրներ լուծելու անհրաժեշտությամբ պայմանավորված կառավարությունը փոփոխություններ և լրացումներ է կատարել նախկինում ընդունած որոշումներից մեկում:

Իրանի կառավարությունը Հայաստանին 2 միլիոն դոլարի դրամաշնորհ կտրամադրի Իրանի հետ սահմանամերձ բնակավայրերի՝ Մեղրիի և Ագարակի գազի բաշխման ցանցի կառուցման ծրագրի իրականացման համար:

Հայաստանի կառավարության փոխանց-

մամբ՝ հայկական կողմն իր վրա է վերցրել ապրանքների մատակարարման, ծառայությունների մատուցման և ապրանքների ներմուծման գործարքներից զանձվող հարկերի, մաքսատուրքերի և այլ պարտադիր վճարների հետ կապված ծախսերը:

Տոհմային երիմներին ձեռքբերման այս տարվա գործընթացի իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների հատկացման նպատակով կառավարությունը լրացումներ է փոփոխություններ է կա-

տարել պետությունում և նախկինում ընդունած որոշումներից մեկում: 2015 թ. ներկրվել է 257 գլուխ տոհմային երիմ և անհրաժեշտություն է առաջացել ձեռք բերել ևս 453-ը:

Գործադիրը լրացումներ է կատարել նախկինում ընդունած որոշումներից մեկում՝ հաստատելով Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագրի-ծրագրի 3-ի հոդերի օտարման և տարաբնակեցման շրջանակը և դրա փոխհատուցման սկզբունքները: Արդյունքում ամբողջական, հստակ կկարգավորվեն գործընթացի հետ կապված իրավահարաբերությունները, ինչն էլ թույլ կտա առավել արդյունավետ իրականացնել ՀՀ կառավարության համապատասխան որոշմամբ բացառիկ՝ գերակա հանրային շահ ծանաչված հողամասերի օտարման գործընթացը՝ պաշտպանելով օտարվող սեփականության սեփականատերերի և ազդեցության ենթակա այլ անձանց շահերը: Մեկ այլ որոշմամբ կառավարությունը հաստատել է Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագրի՝ Թալին-Լանջիկ ճանապարհահատվածի հողի օտարման և տարաբնակեցման ծրագիրը: ■

Սահմանադրական բարեփոխումների հանրաքվեն՝ դեկտեմբերին

«Սահմանադրական բարեփոխումների հանրաքվեն, ամենայն հավանականությամբ, կանցկացվի դեկտեմբերի սկզբին: Ղեկը է ժամկետների մեջ տեղավորվելու: Կա սահմանված կարգ, որ բարեփոխումների հայեցակարգը կդրվի հանրաքվեի ԱԺ քննարկումներից հետո: Հավանաբար, դեկտեմբերի առաջին տասնօրյակում կդրվի: Հասարակությունը դրական է տրամադրված Սահմանադրական բարեփոխումների նախագծի նկատմամբ: Դիմանական գնում է դեպի դրականը, և հիմա էլ բավականին ժամանակ ունենք, իսկ քննարկումները բավականին արդյունավետ են և օգնում են հասարակությանը, քանի որ չիմացության պատճառով էր հակասական վերաբերմունքը: Մարդիկ աստիճանաբար գիտակցում են, որ պետք են բարեփոխումներ», - սեպտեմբերի 17-ին ՀՀ Ազգային ժողովում հայտարարել է ՀՀ ԱԺ-ում հանրապետական կուսակցության խմբակցության ղեկավար Վահրամ Բաղդասարյանը: ■

Եվրոդան անկարող է

Պատմության մեջ առաջին անգամ Եվրոպան անկարող է գլուխ հանել գաղթականների խնդրից: Եվրոպային հաջողվեց հաղթահարել տնտեսական ճգնաժամը և ուրիշ բարդություններ: Սա առաջին դեպքն է, երբ Եվրոպան անգոր է:

Միգրացիոն ճգնաժամը Եվրոպայում մոր թափ է առնում: Երբևէ «Եվրոպական ընտանիքն» այսքան ներգաղթյալ չէր տեսել: ՄԱԿ-ի տվյալներով, դեռ 2015 թ. չամփոփած Եվրոպա արդեն ավելի քան 350 հազար փախստական է ժամանել՝ պատերազմից և սովից փրկվելու հույսով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում նրանց քանակը հասնում էր մոտ 123 500-ի, իսկ 2014-ին՝ 280 000-ի:

Եվրամիությունը պահանջում է հավասարապես բաշխել գաղթյալներին և ընդունել փախստականների թվին առնչվող պարտադիր քվոտաներ: Մինչդեռ Եվրոպական շատ պետություններ դեմ են այս մախաճեռնությանը: Արևելաեվրոպական երկրները ստեղծված իրավիճակի համար հիմնականում մեղադրում են իրենց արևմտյան հարևաններին և լրացուցիչ ծախսեր իրենց վրա վերցնել չեն պատրաստվում: Խնդիրը շարունակում է օրից կախված մնալ, իսկ ներգաղթյալների հոսքը Եվրոպա օրեցօր անկառավարելի է դառնում:

Փախստականների համար ցանկալի ու գրավիչ երկրների շարքը երկար կարելի է թվարկել՝ միգրացիոն ակտիվ հոսքը դեպի տնտեսապես առավել զարգացած երկրներ է:

Այս օրերին «Եվրոպական պատ» հասկացությունը դարձել է լայն կիրառելի: Օրինակ՝ Ֆրանսիայում, որն աշխարհագրական դիրքով բնական դարպաս է մերձավորարևելյան գաղթականների համար, միգրացիոն ճգնաժամն առավել սրությամբ է զգացվում: Ֆրանսիայի սկսել է ուժեղացնել Սեբրիայի հետ 170 կմ սահմանի հսկողությունը, դրա ողջ երկայնքով փշալարեր են անցկացվում: Մի գիշերում հսորվաթիա են հասել մոտ 4000 գաղթական: Ֆրանսիայում

ՆԵՐՆՈՒԺՈՒՄ ԵՎՐՈՊԱ

Եվրամիությունը տատերագծ է հայտարարել ներգաղթյալներին

կան կողմը պատմել է կառուցում նաև այդ երկրի սահմանին: Բացի այս, Ֆրանսիայի մտադիր է խստացնել պատիժները և սահմանի ամօրինական հատման համար փախստականներին դատապարտել մինչև 4 տարվա բանտարկության: Վախենալով գաղթականների ներհոսքից՝ Բուլղարիան արդեն իսկ փակել է Մակեդոնիայի հետ սահմանը: Գերմանիան ևս խիստ վերահսկողություն է սահմանել Ավստրիայի հետ սահմանին՝ ժամանակավորապես դադարեցնելով երկաթուղային հաղորդակցությունը, որից լրջորեն անհանգստացել է Չեխիան՝ վտանգ տեսնելով, որ ներգաղթյալները Չեխիայով կմեկնեն Գերմանիա: Իր հերթին Չեխիան պատրաստ է ընդունել ոչ թե 185 000 մարդ, ինչպես պահանջում է Բրյուսելը, այլ միայն 15 000: Ընդ որում, հատուկ «քննության» պարզելով, արդյո՞ք, նրանք պիտանի են երկրին և կարո՞ղ են ինտեգրվել հասարակությանը:

«Ծվում է պատմության մեջ առաջին անգամ Եվրոպան անկարող է գլուխ հանել խնդրից: Մեզ հաջողվեց հաղթահարել տնտեսական ճգնաժամը և ուրիշ բարդություններ: Կարծում եմ սա առաջին դեպքն է, երբ Եվրոպան անգոր է», - խոստովանել է Չեխիայի վարչապետի եվրոհանձնարման հարցերի գծով խորհրդական Տոմաշ Պրուշան: Սլովակիան իր հերթին հրաժարվում է ընդունել պահանջվող 11 000 գաղթյալներին: Երկիրը պատրաստ է ընդունել մոտ 200 սիրիացի փախստականի՝ պայմանով, որ նրանք լինեն քրիստոնյա:

ԵՄ-ի համար անհանգստության մեկ այլ առիթ է անգրագետ ներգաղթյալների մեծ թիվը: Ըստ ուսումնասիրության, նրանց մեծ մասը որևէ կրթություն չունի, չի տիրապետում օտար լեզուների, ինչը լրացուցիչ հոգս է ապաստանող երկրի համար:

Աշխարհի տարբեր անկյուններում այս օրերին ցույցեր են ի

պաշտպանություն կամ ընդհակառակը ընդդեմ ժամանող գաղթյալների: Իտալիայի 70 քաղաքներում, օրինակ, «բոկոտն երթի» են դուրս եկել հազարավոր մարդիկ՝ պահանջելով պետական սահմանը բաց պահել պատերազմից և ավերածություններից փախչողների առջև: Գաղթականների հոսքը ժողովրդական հուզումների պատճառ է դարձել Գերմանիայում. Դորտմունդում բախումներ են տեղի ունեցել հակաֆաշիստների և աջ արմատականների միջև: Եվրամիությունն արդեն որոշում է կայացրել՝ ռազմական գործողությունների դիմել փախստականների հոսքը կանխելու համար: Յույն ոստիկաններն ստիպված էին անգամ ներգաղթյալների նկատմամբ արցունքաբեր գազ կիրառել:

Սիրիայից, Մերձավոր Արևելքի ու Աֆրիկայի երկրներից դեպի Եվրոպա ձգվող ճանապարհը գաղթյալների համար երկար է ու բարդ՝ լի բազմաթիվ դժվարու-

թյուններով ու փորձություններով: Խարխուլ նավերով կամ անօրինական ճանապարհով Եվրամիություն հասնելու փորձերը մինչ օրս ավարտվել են ավելի քան 2500 փախստականի մահով: Մի դեպքում, Էգեյան ծովում առնվազն 100 ներգաղթյալների տեղափոխող նավ է շրջվել, մյուս դեպքում՝ Եվրոպայի հենց կենտրոնում բեռնատար է հայտնաբերվել 71 դիակներով լի:

Նման անկառավարելի ու արտակարգ իրավիճակը ստիպել է ԵՄ 28 անդամ երկրների ներքին գործերի նախարարներին պարբերաբար արտակարգ հանդիպումներ ունենալ՝ միասին որոշելու Եվրոպայի միգրացիոն ճակատագիրը: Եվրոպական մի քանի երկրներ մտածում են հրաժարվել Շենգենյան գոտուց՝ այս կերպ ավելի անթափանց դարձնելով դեպի տուն տանող ճանապարհը...

ԱՆՏԱ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Սեփականատերը ՀԵՅ-երը վաճառելու ցանկությունն է հայտնել

«Ինտեր ՌԱՕ Հոլդինգ Բի.Վի.» ընկերությունը Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը տեղեկացրել է, որ կուզենար վաճառել սեփականության իրավունքով իրեն պատկանող «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերության 100 տոկոս բաժնետոմսերը «Լիորմանդ Հոլդինգ Լիմիթեդ» ընկերությանը:

ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարությունը ՀՀ կառավարությանն առաջարկել է հանձնարարել շահագրգիռ մարմիններին (ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների, արդարադատության, ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարություններ) ուսումնասիրել «Լիորմանդ Հոլդինգ Լիմիթեդ» ընկերության համապատասխանությունը «ՀՀ էներգահամակարգի էլեկտրաէներգիա բաշխող ընկերությունների մասնավորեցման մրցույթի նախնական որակավորման և մրցույթին մասնակցելու սկզբունքներին», բանակցել և մշակել պայմանագրի նախագիծ, որով «Լիորմանդ Հոլդինգ Լիմիթեդ» ընկերությունն ամբողջովին կստանձնի ՀՀ կառավարության և «Միդլենդ Ռեսուրսիս Հոլդինգ Լիմիթեդ» ընկերության միջև 2002 թվականի օգոստոսի 26-ին կնքված «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերության բաժնետոմսերի վաճառքի պայմանագրից (հետագա բոլոր լրացումներով) բխող գնորդի բոլոր պարտավորությունները:

Էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարար Երվանդ Չախարյանն այսօր կառավարության նիստից հետո անդրադառնալով «Հայ էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ-ի 100 տոկոս բաժնետոմսերի օտարման պատճառներին՝ ասաց, որ կառավարությանը հայտ է ներկայացրել «Ինտեր ՌԱՕ Հոլդինգ Բի.Վի.» ընկերությունը, որին էլ պատկանում է ՀԵՅ-ը:

ՀՀ կառավարությունը սեպտեմբերի 17-ի նիստում հավանություն է տվել «Ինտեր ՌԱՕ Հոլդինգ Բի.Վի.» ընկերության հայտին: Կառավարության նիստից հետո ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարար Երվանդ Չախարյանը հայտարարել է, որ փաստաթղթերի ուսումնասիրությունը կտևի մեկ շաբաթ, իսկ էլեկտրաէներգիայի սակագինը չի փոխվի: ■

CORLEAP-ի հանդիպում Երևանում

CORLEAP
Conference of the Regional and Local Authorities for the Eastern Partnership

Սեպտեմբերի 18-ին Երևանում տեղի կունենա Արևելյան գործընկերության երկրների (Հայաստան, Ադրբեյջան, Բելառուս, Վրաստան, Մոլդովա, Ուկրաինա) տարածքային և տեղական իշխանության մարմինների կոնֆերանսի (CORLEAP) հերթական հանդիպումը: CORLEAP-ը ԵՄ Արևելյան գործընկերության երկրներում տարածքային հարթությունը ներկայացնող համատեղ ժողով է, որը համախմբում է ԵՄ և Արևելյան գործընկերության երկրների տեղական և տարածաշրջանային իշխանությունների ներկայացուցիչներին:

Հավաքի ժամական կքննարկվի տեղական ժողովրդավարության և տեղական ու տարածաշրջանային իշխանությունների դերը ԵՄ-ի Արևելյան գործընկերության զարգացման գործում:

Հավաքին Հայաստանը կներկայացնեն ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարի առաջին տեղակալ Վաչե Տերտերյանը, Հայաստանի համայնքների միության նախագահ, CORLEAP-ի համանախագահ Եմին Երիցյանը:

CORLEAP-ը ստեղծվել է 2011 թվականին՝ տարածքային և տեղական իշխանություններին և համայնքներին ԵՄ-ի որոշումների կայացման գործընթացին մասնակից դարձնելու նպատակով: ■

Ընտրություններ

Հիմնականում հաղթել են գործող գյուղատնտեսները

Սեպտեմբերի 13-ին համայնքապետի ընտրություն էր ՀՀ 9 մարզի 15 համայնքում. Գողթանիկ (Վայոց ձոր), Նոր Կեսարիա (Արմավիր), Տանձուտ (Արմավիր), Մարալիկ (Շիրակ), Ֆանտան (Կոտայք), Մրգաշեն (Կոտայք), Ջառ (Կոտայք), Ողջաբերդ (Կոտայք), Իջևան (Տավուշ), Գեղարքունիք (Գեղարքունիք), Լճափ (Գեղարքունիք), Ղազարավան (Արագածոտն), Արևիս (Սյունիք), Անտառամուտ (Լոռի), Եղեգնուտ (Լոռի): Գրեթե բոլոր համայնքներում հաղթել են գործող համայնքապետները:

Սալուտում և Խաչթառակում՝ մեկական թեկնածու

Սեպտեմբերի 20-ին համայնքի ղեկավար են ընտրելու Շիրակի մարզի Սալուտ և Տավուշի մարզի Խաչթառակ գյուղերում:

ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովից տեղեկացանք, որ 100-ից պակաս բնակիչ ունեցող Սալուտում և մոտ 1500 բնակիչ ունեցող Խաչթառակում առաջադրվել էին երկուական թեկնածու: Հետո ինքնաբացարկներ են եղել, և թե Սալուտում, թե Խաչթառակում մնացել է մեկ թեկնածու. Սալուտում՝ համայնքապետարանի քարտուղար Մինաս Խաչատրյանը, Խաչթառակում՝ անասնաֆերմայի վարիչ Անդրանիկ Վիրաբյանը:

ՏԻՄ այս ընտրություններում դիտորդական առաքելություն իրականացնելու ցանկություն չի հայտնել ոչ մի կազմակերպություն: ■

Միակ մտահոգությունը

Ծովինարում մանկապարտեզ չկա: Գյուղում 100 մանկահասակ երեխա կա, որոնցից 40-ը հաճախում են Ծովինարի տարրական դպրոցի շենքում գործող նախակրթարանը: 3 տարի առաջ Save the children կազմակերպության և գյուղապետարանի ջանքերով շենքը համալրվել է սամահանգույցներով, խմելու ջրով և այլ հարմարություններով:

ԾՈՎԻՆԱՐ ԳՅՈՒՂՆ ՈՒ ՈՒՐԱՐՏԱԿԱՆ ՀՆԱԿԱՅՐԸ

Խորհրդային տարիներին Գեղարքունիքի մարզի Ծովինար գյուղում գործում էր «Սևան» ազգային պարկի պետական տնկարանը, որտեղ աճեցվում էին մի քանի հարյուր հազար պտղատու ծառատեսակների տնկիներ:

Գրեթե 20 տարի է՝ տնկարանը չի գործում, սակայն ծովինարցի այգեգործները շարունակում են որակյալ տնկիներով ապահովել ոչ միայն Սևանի ավազանը, այլև Հայաստանի բոլոր մարզերը:

«Մի ժամանակ տնկարանում 200 հոգի էր աշխատում: Այսօր նախկին աշխատողները՝ մոտ 50 ընտանիք, իրենց սեփական հողում են տնկիներ մշակում: Բերքատու ծառերի տասնյակ տեսակներ ունենք՝ խնձորենի, տանձենի, ծիրանենի, դեղձենի, կեռասենի և այլն»,- ասաց գյուղապետ Միկր Մարտոյանը:

Վերջինիս խոսքով՝ տնկարանի տարածքը պատահական չի ընտրվել, քանի որ այստեղ հողը բարեբեր է: Բացի այդ՝ տեղացի այգեգործները մյուսներից առանձնանում են իրենց բազմամյա փորձով:

Հարցին՝ արդյոք իրատեսական է տնկարանի վերակառուցումն ու ընդլայնումը, գյուղապետը պատասխանեց. «Տնկարանի նախկին տարածքն այժմ գյուղի սեփականությունն է: Ընդլայնելուց առաջ սպառման մասին է պետք մտածել: Գյուղացին մշակում է այնքան, որքան հարկավոր է: Եթե համոզված լինի, որ կարող է տնկիները դրսում վաճառել, ավելին կմշակի»:

Ծովինարի տնկիներն ու գյուղմթերքը հիմնականում տեղական շուկայում են իրացվում: Միկր Մարտոյանը տեղեկացրեց, որ այս տարի 500 հա ոռոգելի հողամասերում մշակվել է մոտ 300 հա հացահատիկ, 150 հա կարտոֆիլ, 20 հա կաղամբ: Մնացած մասը պտղատու այգիներն են: Նախորդ տարի գյուղապետարանն արտոնյալ պայմաններով ձեռք է բերել կոմբայն, որը հավաքել է գյուղի և հարակից համայնքների ամբողջ հացահատիկային բերքը:

Ի տարբերություն մյուս մշակաբույսերի կարտոֆիլը դժվարությամբ է իրացվում: Ինչ վերաբերում է մրգին, գյուղապետը վստահեցրեց, որ Ծովինարի մրգի «համը բերանում է մնում»: Այս տարի «Ամստադի գեղեցկուհի» տեսակի տանձը մարդիկ տոմսանքով են գնել:

Գյուղատնտեսությունը ծովինարցու հիմնական զբաղմունքն է: Այդուհանդերձ, արտագնա աշխատանքի մեկնողները շատ են: Միկր Մարտոյանի տվյալներով՝ գյուղում 800 արտագնա աշխատող կա: Իրար օգնում են, «յոլա գնում»:

Ոռոգման սեզոնի ընթացքում գյուղացին ջուրը հարևան համայնքից է ստանում ընդերքի ջրերի պակասորդի պատճառով: Մյուս տարի «Համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության երկրորդ ծրագրով» նախատեսվում է արոտավայրերի ջրարբիացման աշխատանքներ կատարել: «4 կմ ոռոգման ցանցի վերանորոգման խնդիր ունենք: Եթե կարողանանք այդ հարցը լուծել, այլևս մյուսներից կախում չենք ունենալ»,- ասաց գյուղապետը:

Ծովինարում բուժսպասարկում իրականացնում են մի քանի մասնավոր ատամնաբուժարաններ և գյուղական բուժամբուլատորիան, որը ժամանակին մարզում առաջիններից է եղել: Այսօր ծառայում է որպես դեղատուն: Համայնքային ճանապարհները բարեկարգ են, լուսավորված: Կենտրոնական ճանապարհի երկայնքով հոսող առուները պատվարապատման կարիք ունեն, քանի որ ջրի հոսքից ասֆալտը պարբերաբար քայքայվում է:

Ծովինարցու միակ մտահոգությունը մանկապարտեզն է: Գյուղում 100 մանկահասակ երեխա կա, որոնցից 40-ը հաճախում են Ծովինարի տարրական դպրոցի շենքում գործող նախակրթարանը: 3 տարի առաջ Save the children կազմակերպության և գյուղապետարանի ջանքերով շենքը համալրվել է սամահանգույցներով, խմելու ջրով և այլ հարմարություններով: Նախակրթարանում աշխատում են բարձրագույն կրթությանը երկու մանկավարժ: «Վարդենիկը շրջանի ամենամեծ գյուղն է, բայց մանկապարտեզ չունի: Մենք տիպային շենք ունենք, որն արդեն 10 տարի է չի գործում: 150 մլն դրամ է անհրաժեշտ մանկապարտեզի վերանորոգման համար»,- ասաց Միկր Մարտոյանը հավելելով, որ իրենք դիմել են պատկան մարմիններին, սակայն գործին ընթացք չի տրվել ֆինանսական միջոցների սղության պատճառով:

Գյուղապետի խոսքով Ծովինարը զբոսաշրջության զարգացման մեծ հեռանկարներ ունի: Այստեղ հայտնաբերվել են ուրարտական բերդավանի՝ «Թեյշեբա աստծո քաղաքի» ավերակները:

Գյուղի արևելյան բլրին գտնվող հնավայրում Օձաբերդում տարիներ շարունակ պեղումներ են կատարվել: 1934 թ. արված առաջին գրառումները վկայում են տեղանքում ուրարտական և վաղ բրոնզեդարյան շերտերի մասին: Վերջին տարիներին Հռոմի «Միջերկրածովյան հնագիտական հետազոտությունների ասոցիացիան» հայ հնագետների հետ համատեղ Օձաբերդում ուսումնասիրել է հնագույն դամբարանադաշտը: Այս տարի պեղումներին մասնակցել են հայ, իտալացի, ռուս, ամերիկացի և լեհ մասնագետներ: Հայտնաբերվել են խեցեղենի կտորներ, կենդանական ոսկորներ, այրված փայտի մնացորդներ:

Հուշարձանի հարավային հատվածում բլրի ստորոտին գտնվել են Օձաբերդ բնակավայրի առաջին սենյակները, որոնք վերագրվում են հետուրարտական ժամանակաշրջանին: Արշավախումբն իրականացրել է նաև հնաբուսաբանական, հնակենդանաբանական և գեոմորֆոլոգիական ուսումնասիրություններ: ■

ԱՆԻ ԱՆՏՈՆՅԱՆ
Ծովինար-երևան

ԽՈՏԻ ԴԵՋԻ ՀՐԴԵՀԱՇԻՋՄԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Սար ու չոլից քանված խոտը կրակի գին ունի

Ոսկե աշուն է: Այս տարվա թեժ արևը խոտը չորացրեց, խանձեց անգամ սարերի ամենաբարձր գագաթներին: Կանաչ-կարմիր աշխարհն այս ամռանը վերածվեց ոսկեգույն մեծ անապատի: Ամասունն այս տարի կարոտ մնաց սարի կանաչ խոտին, սառն աղբյուրին: Խոտհունձը պակաս էր: Ամասունին կերակրելու համար գյուղացին ապավինեց նույնիսկ բանջարանոցների կանաչ խոտին: Ծառերի տակ խոտ էր հնձում, անասունի համար անվերջ հանով խոտը պաշարում, դիզում, դեզը բարձրացնում ու դողում դրա վրա, որ չվնասվի խոտը, որ ծնեռը խոտը չուտ չվերջանա, որ տան ապրուստը հանկարծ ու հանկարծ չպակասի: Որքա՞ն գեղեցիկ երգեր են գրվել խոտի դեզի տակ, սեր ու հեքիաթներ հյուսվել և զրնգացրել օդը լիցքավորված ծիծաղով: Սար ու չոլից քանված խոտի արժեքն այս տարի կրակի գին է և պահպանել է պետք այն, որ պահպանվի տան ապրուստն ու տունն ու տեղը: ՏԿ և ԱԻՆ հրդեհների ամփոփագրերում ամռանը խոտածածկ տարածքների և աշմանն ու ծնունդը խոտի դեզերի ինչ-որ բանից բռնկվելու, այրվելու պակաս չկա: Վերջին դեպքը օրերս էր: Արարատի գյուղերից մեկով մեքենայով անցնելիս ականատես եղա հրդեհի. այրվում էր խոտի դեզը: Մեծ ու փոքր խմբվել էին դեզի շուրջը, դուլներով ջուր էին հասցնում, անասնապահ Սոկարտի 40 կովերի ծնեռվա պաշարն էին փրկում: Մուր ու ծխի մեջ մարդիկ գնում-գալիս, խոտն էին հետ քաշում, փռում, որ ծուխը չհարամի անասնակերը: Խոտն իրենցը չէր, Սոկոյինն էր, բայց մարդիկ լաց էին լինում, ու նրանց արցունքների առաջ բոցը կարծես նահանջում էր, մարում: Հրդեհին հասան նաև փրկարարները: Նրանց քիչ գործ էր մնացել: Սոկոյի վնասն էր մեծ, կորսվել էր չարչարանք... Խոտի դեզը տանն ու անասնագոմին շատ էր մոտ: Կրակը չհասավ դրանց...

Տանը մի գիրք ունեն, հակահրդեհային անվտանգության մասին: Հրդեհին ականատես և դրա մարմանը մասնակից մարդու հետաքրքրությամբ թերթեցի նորից, գրված էր՝ խոտի դեզերում առաջացած հրդեհների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ դրանց առաջացման հիմնական պատճառներն են՝ դեզերի տեղակայման հակահրդեհային նորմերի և կանոնների խախտումները, էլեկտրահաղորդման գծերի սխալ մոնտաժումը, դրանց տակ դեզերի տեղակայումը, կրակի հետ անգզույշ վարվելը: Եվ որպեսզի այդ վտանգը չառաջանա և կանխվի չարիքը, հարկավոր է իրականացնել հրդեհային անվտանգության ապահովմանն ուղղված մի շարք միջոցառումներ:

Դրանք են՝
- դեզերը պետք է տեղակայվեն շենքերից և շինություններից ոչ պակաս, քան 50, ճանապարհներից՝ ոչ պակաս, քան 20, էլեկտրահաղորդման գծերից՝ ոչ պակաս, քան 15

մետր հեռավորության վրա,
- դեզի հիմնահատակի մակերեսը 150 քառակուսի մետրից ավելի չպետք է լինի, առանձին դեզերի հակահրդեհային միջտարածությունը պետք է լինի 20 մետրից ոչ պակաս,
- դեզի բարձրությունը չպետք է գերազանցի 5, երկարությունը՝ 30 մետրը,
- թաղամասերի հակահրդեհային միջտարածությունները (թաղամասում թույլատրվում է տեղադրել մինչև 20 դեզ) պետք է լինեն 100 մետրից ոչ պակաս,
- չի թույլատրվում դեզերի տեղակայումը տների ձեղնահարկերում, տանիքներում, ինչպես նաև էլեկտրական հաղորդման գծերին մոտ,
- արգելվում է դեզերին մոտիկ օջախ անել, ծխել կամ բաց կրակից օգտվել,
- դեզերը պետք է ապահովված լինեն սկզբնական հրդեհաշիջման միջոցներով...
Բացի վերը նշված միջոցառումներից, անհրաժեշտ է բարձրացնել մարդկանց կարգապահությունը հակահրդեհային անվտանգության հարցերում, յուրաքանչյուրին հասցնել այն ճշմարտությունը, որ հրդեհների դեմ պայքարը միայն հրշեջների գործը չէ: Ավելի հեշտ է կանխել հրդեհը, քան մարել:

Փրկարարներն ասում էին՝ որքան էլ գյուղացուն խնդրում են, որ տներն ու գոմերին մոտիկ խոտի դեզ չդնեն, չի լինում, մեկ է, ամիս չի լինում, որ խոտի դեզերի բռնկման դեպք չգրանցվի:

Իմ դիտարկմամբ՝ Սոկարտի դեզի տեղակայումը չէր համապատասխանում հակահրդեհային անվտանգության վերը նշված նորմերին:

Սոկարտի դեզի հրդեհաշիջման պատմությունն արեցի, որ խուսափեք հրդեհավտանգ իրավիճակներից, որ պահպանեք խոտի դեզ դնելու կանոնները:

Մի խորհուրդ էլ անասնաբույժիս կողմից.

Խոտը չորանալիս հետևեք, որ հանկարծ խոտավայրերից չբորբոսնի: Այն կարող է հանգեցնել անասունների անկման կերային թունավորման ու թելադիոզ հիվանդության պատճառով:

Ափսոսացեք ձեր չարչարանքը: ■

Գոռ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ

ԹՈՎՈՒԳ-ՏԱՎՈՒԶԻ ԿՆԵՐԱՈՎԻ «ՍԱՀՄԱՆԱՄԵՐԾ ԽԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԳԱՆԿՈՒՄ»

«Հայաստանի Հանրապետության վարչատարածքային բաժանման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին 2006թ. հունիսի 13-ի ՀՀ օրենքի համաձայն, Տավուշի մարզի Թովուգ գյուղը վերանվանվել Տավուշ, սակայն փոփոխությունը չի ներառվել ՀՀ կառավարության 1998 թվականի նոյեմբերի 17-ի «Սահմանամերձ համայնքների ցանկը հաստատելու մասին» որոշման մեջ, Տավուշ գյուղը դուրս է մնացել այդ ցուցակից, ինչի արդյունքում գրված է օրենքով սահմանված արտոնություններից:

Սա նկատի ունենալով ՀՀ տարածքային կառավարման եւ արտակարգ իրավիճակների նախարարությունն առաջարկել է ՀՀ կառավարությանը փոփոխել «Սահմանամերձ համայնքների ցանկը հաստատելու մասին» որոշումը՝ Տավուշ գյուղը ներառել այդ ցուցակում:

Սևանի հատակում

Ավազը միախառնվել է ջրին, ոչինչ չի երևում: Մենակ եմ մնացել: Մահու չափ սարսափելի զգացում է: Սրտապնդվում եմ՝ ամեն գնով պետք է դեպի ափ լողալ: Քիչ անց գլուխս վեր եմ բարձրացնում և հայտնվում ափի մոտ՝ կես մետր խորության վրա: Ներկաները ողջունում են շնորհավորանքներով: Ամեն ինչ բարեհաջող է անցել:

Ծրկառա
նով եմ
5

Դայվերներն առաջին սուզումը «ջրի կնունք» են կոչում: Ներկայացնում ենք մեր թղթակցի՝ Անի ԱՏՏՈՆՅԱՆԻ առաջին ստորջրյա «հեքիաթային գրոսանքը» Սևանի հատակում: Անկրկնելի զգացողություններ՝ ալիքների ուղեկցությամբ...

Իմ ծովային մանկությունը

Փոքրուց սիրել եմ ջուրը: Պապս Հանքավանում մի ջրափոս էր գտել, ամեն շաբաթ-կիրակի թոռներին տանում էր լողալու: Մանրմուր էինք, մի ափից մյուսը հասնելը հերոսություն էր թվում: Շունչներս պահած՝ պղտոր ջուրն էինք մտնում՝ շերտփուկ որսալու:

Դեռահասությունս լի էր արկածներով: Մտովի շրջում էի Ալեքսանդրիայի ափերին գտնվող Կլեոպատրա թագուհու ամրոցի ավերակներում, հյուրընկալվում երկրաշարժից գետնի տակ անցած «քրիստոնեական աշխարհի ամենամեղսավոր քաղաքում»՝ Պորտ Ռոյալում,

ԱԼԻՔՆԵՐԻ ՈՒՂԵԿՑՈՒԹՅԱՄԲ՝ 20 ԸՈՂԵ ՍԵՎԱՆԻ ՀԱՏԱԿՈՒՄ

լուսանկարվում Պալաու կղզում ապաստանած արևադարձային ձկների, շնածկների և մեղուզաների հետ:

Հայրս ինձ համար մանկական հանրագիտարան էր գնել, որում պատկերված էին աշխարհի ստորջրյա բնակիչները՝ ծովածիռ-կից մինչև հսկա կետաշնածուկը, որի քաշն անցնում է 40 տոննայից, ծովամորեխից մինչև ճապոնական խաչափառը, որի ոտքերի բացվածքը 4 մետր է:

Տարիների ընթացքում գրքի էջերում մնացին նաև երբեմնի երազանքները:

Հատակում գտնված երազը

Վերջերս Սևանա լճում սուզվելու առաջարկ ստացա: Մինչ լողափ ընկած ճանապարհն անցա հետզհետե ահագնացող մտավախությամբ. այդպես էլ լողալ չսովորեցի: Հիշում եմ շատ տարիներ առաջ ես ու եղբայրս նույն օրը ջրահեղձ լինելուց փրկվեցինք: Ջուրը գոտկատեղիս էր հասել, երբ վիթխարի ալիքը գլխիվայր շրջեց երկուսիս: Մի ռուսախոս կին քարշ տալով դեպի ափ տարավ մեզ: Աչքերս կիսաբաց էին, մամռոտած ջրի համը՝ անտանելի:

Ցամաքաբերդ գյուղին հարակից լողափին դեղնականաչ ջրիմուռները ծաղկել են: Բարեբախտաբար, լիճն ամբողջովին չի պղտորվել:

Առաջին սուզումը տեղացի դայ-

վերները «ջրի կնունք» են կոչում: Մի խումբ ծանոթ-անծանոթ մարդիկ հավաքվել են շուրջս, կատակներ են անում, մինչ ես մտքում հաշվարկում եմ մարմինս անհամաչափ գրկող համազգեստով խեղդվելու հավանականությունը: Գոտկատեղիս ամրացնում եմ գրեթե 11 կգ կշռող ծանրագուտի, իսկ 12 լիտրանոց օդաբալոնի ծանրությունից կորցնում եմ հավասարակշռությունս: Ռեսիմե մեծ լողաթաթերը խանգարում են: Ոտքերս սկսում են զգալ ջրի սառնությունը:

Շնչադիմակը փակում է քիթս: Հրահանգիչը վերջին խորհուրդներն է տալիս և ձեռքս բռնած՝ առաջ շարժվում: Հաճախացած շնչառությունից և խոսելու անկարո-

ղությունից սարսափած՝ ցուցամատս ուղղում եմ վերև ու անհամ-գիստ աջ ու ձախ լողում: Դուրս եմք գալիս ափ: Պարտությունս ակնհայտ է: Պետք է առաջ գնալ կամ ընդունել ծախողումը՝ հրաժարվելով երազանքից, որին տարիներ էի սպասել:

Մոխրագույն ալիքները կրկին ծածկում են մարմինս: Շնչառությունս դանդաղում է, դառնում համաչափ: Հրահանգիչը պարբերաբար ստուգում է թթվածնի կարգավորիչի տվյալները, կոճակի միջոցով կարգավորում տարբեր խորության վրա լողունակությունս: Շարժելով ջրիմուռները՝ հայտնաբերում եմ ստորջրյա առաջին գտածոն: Ժանգոտած ձկնորսական ցանց է, որը ժամանակին թակարդ, իսկ այսօր կացարան է դարձել ձկների, խեցգետինների համար: Թերզարգացած դիմային աքցանով մի խեցգետին եմ առնում ձեռքս ու շարունակում ճանապարհը:

Քարերը տեղաշարժելիս ավագակույտից մի ձուկ է դուրս պրծ-

նում ու փախչում: Առջևումս բարակ պարան կա, որի ոչ մի ծայրը չի երևում: Ավազի մեջ խրված պահածոյի տարա եմ տեսնում:

Արկածախնդիր ընկերս հեռանում է՝ սուզումը նկարահանելու: Լողաթաթերի փոխարեն ձեռքերս եմ անտեղի շարժում, ինչից ավելի եմ հոգնում: Մի պահ ուզում եմ ջրի մակերես դուրս գալ ու հանգստանալ: Ոտքերս դիպչում են գետնին, մակերևույթը հեռու է թվում: Բնագրաբար սկսում եմ փնտրել հուսալի ձեռքը: Ավազը միախառնվել է ջրին, ոչինչ չի երևում: Մենակ եմ մնացել: Մահու չափ սարսափելի զգացում է: Սրտապնդվում եմ՝ ամեն գնով պետք է դեպի ափ լողալ: Քիչ անց գլուխս վեր եմ բարձրացնում և հայտնվում ափի մոտ՝ կես մետր խորության վրա: Ներկաները ողջունում են շնորհավորանքներով: Ամեն ինչ բարեհաջող է անցել:

Մի պահ նեղանում եմ ջրային ընկերոջիցս, որ ինձ մենակ էր թողել, ապա՝ մոռանում: «Եթե լարվածությունը չհաղթահարեցիր, միևնույն է՝ կվախենաս՝ անկախ սուզումների քանակից: Երբ գիտես, թե թեզ ինչ է սպասվում, ավելի հանգիստ ես», - ասում է հրահանգիչը, որին կատակով արժանացնում եմք «քավորի» կոչման: Էլ ի՞նչ «կնունք» առանց «քա-վորի»:

20 րոպեում՝ 5 մետր խորություն: Պայուսակունս գտածո մրցանակն է՝ երկաթյա կողպեքը, իսկ գլխումս՝ անկրկնելի օրվա հիշողություններ:

Հ.Գ. Մայրս հավատում է, որ կողպեքը հասարակ չէ, այլ մի զույգի սիրտ վկան: Այն նորից ծով կվերադարձնեն:

«Հորեղբորս տղան 5 տարի մեծ էր ինձանից, սիրում էր կրակ վառել: Որպեսզի մեծ վնաս չտայինք, գերեզմանոցի չոր խտածածկ տարածքներն էինք այրում: Ինքն այրում էր, ես՝ մարում: Դեռ 7-8 տարեկան էի»,- ժպիտով մտաբերում է Գեղարքունիքի մարզային փրկարարական վարչության Բնակչության պաշտպանության բաժնի պետ, փժ մայրորդ Գարեգին Հակոբյանը:

Տարիների ընթացքում մանկական զբաղմունքը մասնագիտություն դարձավ: Երկուսն էլ աշխատանքի անցան փրկարար ծառայությունում: Ստանալով իրավագետի մասնագիտություն՝ 2006-ին Գարեգինն ընդունվեց Գեղարքունիքի մարզային փրկարարական վարչություն՝ որպես օպերատիվ բաժնի իրահանգիչ: Զբաղվում էր թիկունքի ապահովման հարցերով, համակարգում հրշեջ-փրկարարական ջոկատների աշխատանքը: Այնուհետև նշանակվեց Բնակչության պաշտպանության բաժնի պետի պաշտոնին:

34-ամյա փրկարարի աշխատանքային օրն սկսվում է սահմանված ժամից շուտ և ավարտվում ուշ երեկոյան: «Պահ է գալիս՝ ինձ թվում է, թե ընտանիքս համակերպվել է աշխատանքիս հետ: Երբեմն չափից ավելի եմ ուշանում, անհանգստանում եմ: Երեխաներս գիտակցում են փրկարարության իմաստը, բայց կարոտում են: Ձարմանում են, երբ շուտ եմ տուն վերադառնում», - անկեղծանում է Գարեգինը՝ հպարտա-

ՀՈԳՈՎ ՓՐԿԱՐԱՐԸ

նալով, որ դեռահաս որդին իր ուղին է ընտրել: Նույնիսկ դպրոցում զինվորականի կամ փրկարարի հագուստով է շրջում:

Գարեգինի խոսքով՝ փրկարարի աշխատանքը բացահայտում է մարդու լավագույն հատկանիշները՝ ընկերասիրություն, հոգատարություն, բարություն, մարդկային կյանքի և ունեցվածքի նկատմամբ պատասխանատվություն: «Եթե գումար վաստակելու համար ես փրկարար դարձել, ապա կծախողվես կամ մեծ դժվարությամբ կընտելանաս այդ աշխատանքին: Փրկարար պետք է լինել հոգով», - համոզված է բաժնի պետը:

Թեպետ տարիները փորձառություն են բերում և ավելի կոփում հոգեբանությունը, սակայն մահվան ելքով դեպքերի նկատմամբ անտարբեր մնալը դժվար է: Ամենածանր դեպքերից մեկը եղել է 5 տարի առաջ Սևան-Դիլիջան թունելում բռնկված ավտոբուսի հրդեհը, երբ կինն այրվել էր մարմնով ծածկելով իր երեխային: Հոգեբանական ընկճվածությունը փորձում է իր ուժերով հաղթահարել, երբեմն՝ գրուցում ընկերների հետ:

Հաճախ եմ վտանգավոր իրավիճակներում հայտնվում, և յուրաքանչյուրի որոշումից կարող է կախված լինել ոչ միայն տուժածի, այլև ընկերոջ կյանքը: «Նախորդ տարի գինովցած քաղաքացիները մեքենայով բարձրացել էին Սուրբ խաչ լեռն ու խրվել ծյան մեջ: Սիազանգն ստացանք երեկոյան, վերա-

դարձանք գիշերով: Ձմռանն անհնար է այդտեղով անցնել: Անդունդի եզրով էինք գնում: Զգացի, որ մեր վարորդն այլևս չի կարողանում տեխնիկան վարել, ինքս նստեցի դեկին: Բարեբախտաբար, մեքենան դուրս բերեցինք, տուժածներին անվտանգ հասցրինք տեղ»,- համեստորեն նշում է երիտասարդ փրկարարը:

2007 թվականն էր: Մայիսի 9-ին ժամը 17-ին, ահագանգ ստացվեց, որ Գավառագետի մակարդակը բարձրացել է, և ջուրը լցվում է Ծաղկաշեն գյուղի շինությունները: Ավելի ուշ պարզվեց, որ Արծվաքար թաղամասում գետի վրա կառուցված ջրաղացը թեքվել է ու փակել գետի հունը:

«Ծանր օրեր էին: Երևանից վերադարձ կրունկ կանչեցինք, ջրաղացը մի կերպ դուրս բերեցինք գետից: Հատուկ նշանակության փրկարարական ջոկատը շարժական պոմպ բերեց, ջուրը տներինք քաշեցինք», - վերհիշում է Գարեգինը՝ մանրամասնելով, որ փրկարարները փոքր նավակներով տարիանում էին մարդկանց:

Համընդհանուր տագնապից հետո բնակիչները խաղաղվեցին, նույնիսկ զավեշտալի դեպքեր եղան: Հիշում է՝ մեկ տարվա աշխատակից էր, երբ Գավառի քաղաքացին ահագանգ տվեց, իբր երեխաները ջրահեղձ են լինում: Այդ օրը բոլոր հրշեջ-մեքենաները տարբեր ուղղություններով դեպքի էին գնացել: Շտապ զանգահարեց ավ-

տոդպրոց, խնդրեց ուսուցողական «Կամազ» մեքենան տրամադրել: «Մի կերպ հասանք քաղաքացու նշած հասցեն: Տան առաջին հարկը ջրի մեջ էր: Ձայն տվեցինք, որ գտնենք երեխաներին: Քաղաքացին դուրս եկավ երկրորդ հարկից, ասաց՝ բա՛լա ջան, հետս խնող չկար, դրա համար եմ կանչել», - ծիծաղով վերհիշում է Գարեգինը: Տեսնելով, որ եկողը խմելու մտադրություն չունի, հուժկու քաղաքացին խնդրել է գոնե իր հավերթ փրկել:

Գավառագետի վարարումից հետո, բաժնի պետի խոսքով, մի շարք համայնքներում կանխարգելիչ աշխատանքներ տարվեցին: «Հեղեղատարներն ու սելավատարները պարբերաբար մաքրման կարիք ունեն: Հիմնական խնդիրն այն է, որ համայնքը չունի բավարար միջոցներ: Եթե մարդկանց սոցիալական վիճակը լավ լիներ, իրենք էլ կնպաստեին կանխարգելիչ միջոցառումներին», - համոզված է փրկարարը:

Գարեգինի խոսքով՝ ճամբարակի տարածաշրջանում 6-7 սողանքավտանգ համայնք կա: Մի քանի տարի առաջ բնակչության մի մասին փոխհատուցում է հատկացվել, իսկ մյուսները շարունակում են ապրել վթարային տներում:

Երեխաների իրազեկվածությունը բարձրացնելու նպատակով դպրոցներում պարբերաբար անցկացվում են դասընթացներ արտակարգ իրավիճակների և քաղաքաշտպանության մասին: «Սեպտեմբերին Գավառի և Կարմիրդուղի դպրոցների ավագ դասարաններում տեսական դասընթացներ ենք անցկացրել, հաջորդ շաբաթ ցուցադրական վարժանք ունենք Արծվաքարի դպրոցում», - ամփոփում է Գարեգին Հակոբյանը:

Երիտասարդ փրկարարի համար ցրտաշունչ Գեղարքունիքը միակ տունն է, որտեղ ապրում է ու երագում:

էջը՝ ԱՆԻ ԱՏՏՈՆՅԱՆԻ

Մեր ժամանակի ճասիմ

Քանզի անհեթեթություն է ենթադրել, որ Հավերժական կյանքի ելքունից անմիջականորեն բխող, ամբողջ Տիեզերքը պարուրող Տառապանքը ինչ-որ աննպատակ ու պատահական բան է...

Զրույցներ

6

Ավագ ԵՓՐԵՍՅԱՆ

Ո՛Չ ՄԻԱՅՆԱԿ

«Եթե փորձելու լինենք ծխտել, որ կյանքի ամենամոտիկ և ամենաանմիջական նպատակը տառապանքն է, այդ դեպքում մեր գոյությունը կդառնա ամենաանիմաստն աշխարհում: Քանզի անհեթեթություն է ենթադրել, որ Հավերժական կյանքի ելքունից անմիջականորեն բխող, ամբողջ Տիեզերքը պարուրող Տառապանքը ինչ-որ աննպատակ ու պատահական բան է»:

ասում է Շոպենհաուերը: Գերմանացի մեծ մտածողի անունը հիշատակում են ոչ թե վերոհիշյալ միտքն անվերապահորեն ընդունել տալու, այլ հեղինակային իրավունքը չխախտելու համար: Ուզածդ մտքին կարելի է համաձայնել կամ չհամաձայնել: Արդեն ծնված միտքը երբեք եզակի չէ ու միայնակ չի մնալու: Կարծում եմ պատճառն այն է, որ մտքերը ոչ թե ոչնչից են ծագում, այլ՝ ՄԻԵՎՆՈՒՅՆ ԻՆՉԻՑ, որքան էլ մարդն այդ ԻՆՉԻՆ տարբեր անուններ տա:

Հին կտակարանի «Երեսիդ քրտինքով հացդ վաստակես»-ը տառապանքի մեկնարկն է: Մարդը դրվեց, մարդը դրված է Տառապանքի մեջ:

«Մտածողության» (պայմանականորեն) մի ձև կա, որն անմիջապես հոռետեսություն է նկատում նաև «հավերժական» նախադասություններում:

Այդ մտածողությանը չգրգռելու համար «տառապանքը» կփոխարինենք «ջանքով», մանավանդ, որ վերջինս առաջինի ծնունդն է, տրամաբանական շարունակությունը և, որ ավելի կարևոր է, նպատակը:

Ուշադիր լինելով՝ կարելի է նկատել, որ այսպիսով ունենում ենք ՆՊԱՏԱԿԻ ՆՊԱՏԱԿ, ինչը, անհարկի կրկնության տպավորություն թողնելով, այնուամենայնիվ, միակ տրամաբանական եզրահանգումն է. այսինքն, չի կարելի թույլ տալ, որ ՏԱՌԱՊԱՆՔՆ ԱՆՆՊԱՏԱԿ ՄԵՆ:

Իսկ այժմ ամենակարևորի մասին, որն իրական առիթն է այս գրույցի:

Երբ որևէ խնդիր ես դիտարկում, նկատի ես ունենում կամ մարդուն մեկ մարդու, կամ մարդկանց: Դիտարկումն առհասարակ ձգտում է ընդհանրությունների հայտնաբերման, հոգևոր որևէ հարց բննարկելիս հակվում ես ավելի շատ դեպի եզակին, դեպի մարդը, որը, սակայն, իրականության մեջ երբեք մեկուսի չէ ու մանավանդ՝ միշտ կոնկրետ է: Բայց կոնկրետ են նաև նրան շրջապատողները, կոնկրետ է իրադրությունը, կոնկրետ են տառապանքն ու պահանջվող ջանքը...

Ահա. խոսքն առաջին հերթին վերաբերում է ԱՅՆ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ, որոնք տառապանքի տեսքով փոխ են գալիս ոչ թե հենց կոնկրետ մարդու, այլ իր նմանների՝ բոլորի գլխին: Պարզ է, որ եզակի ջանքերն այս դեպքում ոչ մի նպատակի չեն ծառայելու՝ դրանով իսկ դառնալով իսկապես անիմաստ և, ի վերջո, հենց անհեթեթ:

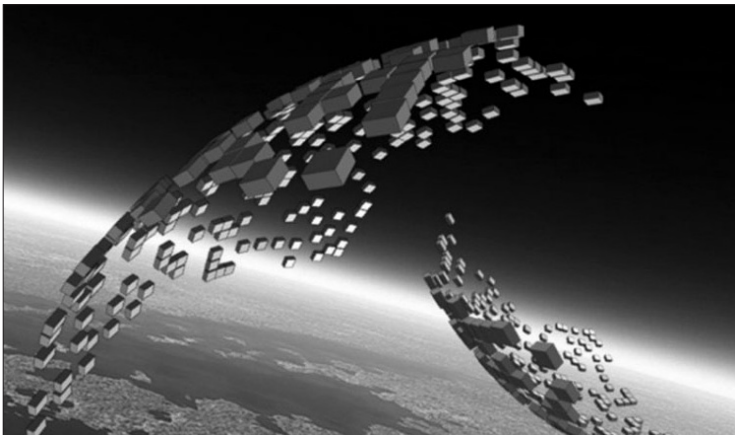
Ուրեմն՝ «մարդը դրված է տառապանքի մեջ»-ը պիտի հնչի (գոնե հնչի) որպես «մարդիկ դրված են նույն տառապանքի մեջ», ընդ որում՝ մարդիկ, ովքեր նույն նպատակներն ունեն:

Այսինքն՝ առանձին ջանքերն այլևս անելիք չունեն:

Վերադառնալով գրույցի սկզբին՝ փորձենք վերաձևակերպել. կցկտուր ջանքն է, որ աննպատակ ու պատահական է:

Մյուսն է ավելացնել, որ ընդհանուր ջանք ձևավորելիս մի բան պարտադիր է՝ գիտակցելի, կամ որ ավելի ճշգրիտ է՝ գիտակցված նպատակը պարտադիր է: ■

ՄԱՐԴ ԵՎ ԱՇԽԱՐՀ

Հայոց աշխարհը, արյունի և մահի ողբերգական այդ երկիրը այլևս հողի է բոլոր կարելիություններով: Արարատի աստվածաշնչական ոգին պատրաստ է ճառագայթելու նրա թաքնված ստեղծագործական թափը, հսկա սերմի մեջն պայթելու վրա է, ու դարձ մոտենում է, երբ վերջապես հայ ժողովուրդը պիտի գտնե ինքն իրեն: Լինի այն, ինչ որ է: Կատարի իր դերը, ասե իր խոսքը:

Մեզ վիճակված է ապրել բարձրավանդակի վրա: Մեր դաշտերը և մեր լճերը մազլցում են դեպի լեռը: Վա՛յ մեզ, եթե վար իջնենք, կ'ընկնենք արդի քաղաքակրթության ծխնելույզի տակ, մեքենայի մաս կը դառնանք կամ խանութպան:

Հայաստանում դեռ հովիվներ կան: Նրանք ճանաչում են աստղերը և քաջ գիտեն բոլոր ճանապարհները: Մշակույթը հովիվների գիտություն է:

Կոստան Զարյան

Երբ մեր Տիեզերքը ներդաշնակ է հավերժական մարդու հետ, այն ընկալում ենք որպես ճշմարտություն և զգում ենք որպես գեղեցկություն:

Այլ հայեցակարգ չի կարող լինել: Այս աշխարհը մարդու աշխարհն է: Նրա մասին գիտական պատկերացումները՝ գիտնականի պատկերացումներն են: Այդ իսկ պատճառով մեզանից առանձին աշխարհը գոյություն չունի: Մեր աշխարհը հարաբերական է, նրա իրականությունը կախված է մեր գիտակցությունից: Գոյություն ունի ողջամտություն և գեղեցիկի որոշակի չափանիշ, որի շնորհիվ այս աշխարհը դառնում է հավաստի. դա Հավերժական Մարդու չափանիշն է, ում զգացողությունները հանդնկնում են մեր զգացողությունների հետ:

Իմ կրոնը սեփական ելքյան մեջ Հավերժական Մարդու, Ունիվերսալ մարդկային ոգու ճանաչումն է:

Ռ. Թագոր

Սա հատված է հենց այն գրությունից, որի սկիզբը թարգմանել է Մեսրոպ Մաշտոցը՝ որպես քրիստոնեական հայերենի առաջին նախադասություն: Դրան հաջորդածը հայոց մոր ժամանակներն են, պատմիչներն են, Նարեկացին է, Արովյանը՝ բոլորը, որոնց խոսքի մեջ պիտի տեղավորվեն-չտեղավորվեն մեր ելքունը, որոնց ոգին պիտի տեղավորեն-չտեղավորեն մեր հավաքական հիշողությունը, կամքը, ջանքը...

Ժամանակները փոխվում են, փոխվում է վերաբերմունքն այս գրերի հանդեպ, սակայն գրերն իրենք չեն փոխվում. եթե մի բան պիտի ավելանա, սրանց է ավելանալու, եթե պիտի պակասի, սրանցից է պակասելու:

Ա. Ե.

«ԱՌԱԿՆԵՐԻՑ»

Ճանաչել իմաստությունն ու խրատը, իմանալ հանճարի խօսքերը, ընկալել խօսքի բարդ դարձածքները, հասկանալ ճշմարիտ արդարությունը և ուղղել իրաւունքը՝ պարզամիտներին խորագիտություն և երիտասարդներին միտք ու հանճար տալու համար, որպեսզի, դրանք լսելով, իմաստունն աւելի իմաստուն լինի, իսկ հանճարեղը առաջնորդութիւն ստանայ, թափանցի առակների և խորին ասոյթների մէջ, իմաստունների ճառերի և նրանց այլաբանութիւնների մէջ:

Իմաստութեան սկիզբը Տիրոջ երկիւղն է, որ բարի հանճար է բոլոր նրանց համար, ովքեր առաջնորդւում են նրանով, իսկ զգօնութեան սկիզբը բարի աստուածապաշտութիւնն է, բայց ամբարիշտներն արհամարհում են իմաստութիւնն ու խրատը: Լսիր, որդեակ, հօրդ խրատը և մի՛ մերժիր մօրդ պատուիրանը, որպէսզի շնորհի պսակ կրես քո գլխին և ոսկի մանեակ քո պարանոցին: Որդեակ, թող քեզ չխաբեն ամբարիշտ մարդիկ, և հաւանութիւն չտաս, եթէ քեզ կանչեն ու ասեն. «Արի՛ մեզ հետ, մասնակից եղիր արիւնահեղութեան, ամենեղ տեղը սպանենք և հողի տակ ծածկենք արդար մարդուն, գերեզմանի պէս նրան ողջ-ողջ կուլ տանք և նրա յիշատակը վե-

րացնենք երկրից, յափշտակենք նրա տեսակ-տեսակ ունեցումները և մեր տները լցնենք աւարով: Եկ մեզ բաժնեկից դարձիր, բոլորս մի ընդհանուր քսակ կունենանք, և միևնոյն տեղը կը լինի մեր գանձարանը»: Որդեակ, ճանապարհ մի՛ գնա նրանց հետ, ոտքդ շեղի՛ր նրանց շափոյներից, քանզի նրանց ոտքերը դէպի չարիք են ընթանում, և նրանք շտապում են արիւն հեղելու: Արդարև, իզուր թակարդ չեն լարում թռչունների համար: Նրանք, որ սպանութեան մասնակից են դառնում, չարիք են գանձում իրենց անձի համար. չար է լինելու անիրաւ մարդկանց կործանումը: Դա է ճանապարհը բոլոր նրանց, որ անիրաւութիւն են գործում, որովհետև ամբարտաւանութեամբ նրանք սպանում են իրենց հոգին:

Իմաստութիւնը գովաբանւում է ճանապարհների վրայ, բարձր ծայրով հռչակւում հրապարակներում, քարոզւում պարիսպների գլխից, ազդարարւում հզօրների դռների առջև և համարձակ խօսւում քաղաքների դարպասների մօտ: Այնքան ժամանակ, քանի դեռ անմեղները հետամուտ կը լինեն արդարութեան, չեն ամաչելու: Բայց ամբարիշտները, որ թշնամութիւն են ցանկանում և ամբարշտանալով ատում են իմաստութիւնը, պիտի դատապարտուեն

յանդիմանութեան: Ահաւասիկ ես ձեր առջև կը բացեմ իմ հոգու պատգամները և իմ խօսքերը կը սովորեցնեն ձեզ. որովհետև ես կանչում էի, բայց դուք չէիք լսում, երկար թախանձում էի, բայց դուք չէիք ունկնդրում ինձ, այլև զանց էիք առնում իմ խորհուրդները և չէիք ուզում անսալ իմ յանդիմանութիւններին: Ես այսուհետև պիտի ծիծաղեմ ձեր կորստեան վրայ և խնդամ, երբ ձեր նեղութիւնն ու տագնապը պաշարեն ձեզ: Եւ երբ յանկարծակի խռովութիւն հասնի ձեզ վրայ, և, ինչպէս մորիկ, կործանում գայ, կամ երբ ձեր վախճանը հասնի, գուցէ դուք կանչէք ինձ, բայց ես ձեզ չեմ լսելու. չարերը պիտի փնտռեն ինձ, բայց չեն գտնելու, քանզի ատեցին իմաստութիւնը և Տիրոջ երկիւղը չընտրեցին, չկամեցան անսալ իմ խորհուրդներին, արհամարհեցին իմ յանդիմանութիւնները:

Այսուհետև նրանք կուտեն իրենց ճանապարհների պտուղները և կը յագեցնեն իրենց ամբարշտութեամբ: Քանի որ գրկում էին երեխաներին, պիտի կոտորուեն, և կշտամբանքը պիտի սպանի ամբարիշտներին:

Իսկ նա, ով ինձ լսի, կապրի ապահով և երկիւղ չի ունենայ ոչ մի չարիքից: ■

ԱԿՄՊԵՃԻՄ

Զորորդը տարին անընդմեջ
 Դ՞ պաշտպանության
 նախարարությունն
 իրականացնում է հրեջե
 կիրառական մարզաձևերի
 մրցումներ՝ պարզելու Դ՞ զինված
 ուժերի հրեջե խմբերի
 մասնագիտական մակարդակը և
 որոշելու լավագույն
 հրեջե խմբերը:

ԱՆՈՒՄ ԶԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

**Մրցույթ.
«Լավագույն
հաճայնք-2015»**

Յազգամբ 2010 թվականի ուղղման
բերի 5-ն է: Հաղթողները կորոշվեն
նոյեմբերի 6-8-ը, պարզևատրման
արարողությունը՝ նոյեմբերի 10-ին:

Լույս հիմար աշխարհը

...Աշխարհը մնում է մույն հիմար աշխարհը... ԵՎ կյանքը, և մահը, և սերը, և թախիծը՝ էլի մույնն են: Աշխարհը շուտ չի եկել, մի խոսքով առաջվա վիճակում է: Էլի մույն արևն է, մույն աղբատիկ գոյությունը, մույն սիրելի երազանքը այն մասին, ինչը երբեք չի պատահում՝ և չի պատահելու: Այդ էլ, մույնիսկ այդ էլ է ծանծաղը, այ՛ թե որն է դժբախտությունը...

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐՅԱՆ

Խոսք

8

Շտապ օգնության կանչերի մասին

Այս տարվա 8 ամիսների ընթացքում «Շտապ օգնություն» ՓԲԸ-ն երևանում ստացել է 159 999 կանչ, ինչը 6440-ով ավելի է նախորդ տարվա մույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ: Այս մասին հայտնել է ընկերության տնօրեն Թագուհի Ստեփանյանը: «Առաջին անհետաձգելի օգնությունը ստանալուց հետո հոսպիտալացվել է 31 453 հիվանդ, ինչը 2404-ով ավելի է նախորդ տարվա հունվար-օգոստոս ամիսների համեմատ», - հայտնել է Թագուհի Ստեփանյանը՝ տեղեկացնելով նաև, որ մանկական կանչերը եղել են 16 019, ինչը 614-ով ավելի է նախորդ տարվա մույն ժամանակաշրջանի համեմատ:

Նրա դիտարկմամբ՝ չնայած այս տարվա ամառային շրջերին, արևադարձային դեպքերն անցած տարվա համեմատ նվազել են 13-ով (60 կանչ): Ամառային ամիսներին ծառայությունը ստացել է սննդային թունավորումներով պայմանավորված 35 կանչ, ինչը 23-ով քիչ է նախորդ տարվա ամառային ամիսների համեմատ: Քրոնիկ հիվանդությունների առումով կանչերի գերակշիռ մասը սիրտ-անոթային հիվանդություններն են՝ ինժեկտիվ կանչերով պայմանավորված ճնշման տատանումները և նյարդային հիվանդությունները, իսկ հիվանդությունների տեսանկյունից ամենաշատ կանչերը գրանցվում են սուր շնչառական հիվանդությունների դեպքում, երկրորդ տեղում են վնասվածքները:

ԱՐՄԵՆՊԵՏ

Իմացիոն և օգնիոն

ԱՆՍԻՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ
Պատահարներ ջրում

Որ խեղդվելու հավանականությունը
Ովագի

Ջրում չխեղդվելու ձեր շանսերը մի քանի անգամ կմեծանան, եթե լողալ գիտեք, կարող եմք առանց հոգմանակի միջամտության մնալ ջրի երեսին:

Բացի ջրային պատահարների հավանականությունը նվազեցնող միջոցից՝ լողը նաև առողջարար է: Մանուկ հասակում լողի դասերը դառնում են երեխայի համապատասխան զարգացման լուրջ խթան և դրականորեն ազդում ձեր բալկիկ մարմնի բոլոր համակարգերի վրա: Գոհե մեկ տարի կանոնավոր լողի դասերի հաճախած երեխաները լողի չգնացած փոքրիկների համեմատ հազվադեպ են հիվանդանում:

Մինչև 7 տարեկան երեխաների համար կարելի է լողի դասեր կազմակերպել հենց տան լողաբանում՝ շաբաթական երեք անգամ: Ջրի ջերմաստիճանը՝ մոտ 40 աստիճան, եղեք շատ ուշադիր և զգույշ: Փոքրիկը պետք է հաճույք ստանա: Եթե երեխան լալիս է կամ հոգնածության նշաններ է ցույց տալիս, անմիջապես դադարեցրեք դասը: Նախքան դասերին անցնելը ձեր

ընտանեկան կամ տեղաձուլման թժկի հետ խորհրդակցեք, համոզվեք, որ երեխան մաշկային կամ այլ խնդիրներ չունի, և հաճախակի ջրային լողանքը նրան հակացուցված չէ: Սկզբում երեխային ջուրն իջեցրեք՝ նրա մեջքից պահած, կամաց-կամաց թողեք, որ նա ինքնուրույն «թիավարի» ոտքերով և ձեռքերով: Երեխային լողալ պետք է սովորեցնել «դանդաղ շտապիր» սկզբունքով՝ ամեն ինչ հերթով, աստիճանաբար, առանց անիմաստ շտապողականության: Այնպես արեք, որ հանկարծ երեխայի բերանը ջուր չչցվի: Մեկ կուն ջուրը վնաս չի տա, բայց երեխան կարող է ջրից վախենալ և այլևս ջուրը չմտնել: Որոշակի տարիքից, սովորաբար վեց տարեկանը լրանալուց հետո, երեխային կարելի է ուղարկել լողի մարզադպրոց՝ պրոֆեսիոնալ մասնագետների «ծեռքի տակ»:

Օգնում են փրկարարները

Փրկարարները հեռացրել են իշամեղուների տարսը

Անցած յոթ օրում ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարության փրկարար ծառայության ստորաբաժանումները արտակարգ իրավիճակների վերաբերյալ մոտ 600 ահազանգի են արձագանքել: 350 դեպքում փրկարարները դեպքի վայր մեկնելուն զուգահեռ տեղեկությունը փոխանցել են այլ ծառայության. շտապօգնություն, Հայքըմուղկոյուղի, «Երևանցուր», Էլցանց, գազի վթարային ծառայություն, կանաչապատման, սանմաքման ծառայություն, ոստիկանություն և այլն:

Գրանցվել է ավելի քան 200 հրդեհ և ճանապարհատրանսպորտային 20 պատահար: Այս ամենի հետևանքով՝ երեք գոհ և մոտ 20 վիրավոր: Նյութական վնասը՝ տան գույք, շինությունների փայտյա կառուցատարներ, բուսածածկ տարածքներ, անասնակեր, այրվել կամ ջերմահարվել են պտղատու ծառեր, մեքենաներ:

Փակ դուռ բացելու վերաբերյալ մոտ 150 կանչ է ստացվել: Մեկ դեպքում փրկարարները բացել են դուռը, երկու ժամ անց մույն քաղաքացին դարձյալ ահազանգել է, որ դռան փակման խափանվել է: Փրկարարները կրկին օգնություն են ցուցաբերել:

Վատառողջ, ծանրաքաշ, սակավաշարժ քաղաքացուն բնակարանից իջեցնելու կամ բնակարանում տեղից տեղ տեղափոխելու կանչեր են սպասարկել Նոր Նորքի, Շենգավիթի, Արաբկիրի, Մալաթիա-Սեբաստիայի, Արարատի փրկարարները: Չորս դեպքում մույն քաղաքացուն են իջեցրել բնակարանից, իսկ ժամեր անց՝ բարձրացրել տուն: Արգելափակումը համվել է 3 մեքենա, փրկվել 5 կենդանի: 16 օժ է հայտնաբերվել և անվտանգ տարածք տեղափոխվել:

Փրկարարները կազմակերպել են «Բնակչության պաշտպանության միջոցառումների կազ-

մակերպումը և իրականացումը ՀԱԷԿ-ի արտոնախազմային վթարի դեպքում», «Հրդեհաշիջում և տարահանում», «Հրդեհի առաջացման դեպքում հրդեհաշիջման և տարահանման միջոցառումների իրականացում», «Որոնողափրկարարական աշխատանքների իրականացումը օբյեկտի փլուզված մասնաշենքից», «Անձնակազմի և ուսանողների պաշտպանության միջոցառումների կազմակերպումը հրդեհի դեպքում», «Հրդեհաշիջումը դպրոցում, երեխաների տարահանում և փրկարարական աշխատանքների իրականացում», «Հրդեհաշիջման աշխատանքների կազմակերպումը վառելիքաքսուքային նյութերի պահեստում», «Հրդեհաշիջում երկաթուղային կայարաններում», «Հրդեհաշիջում բենզալցակայաններում» թեմաներով ուսումնավարականները:

Ոչ սովորական կանչեր: Մի քաղաքացու մատից փրկարարները հանել են «լռված» մատանին, Տավուշի փրկարարները ահազանգ են ստացել, թե երկու քաղաքացի մեկնել են Գոշավանքի լճեր կոչվող հատված և որոշել են գիշերել վրանում, սակայն վախենում են շրջակայքում լսվող կենդանիների ծայրերից. անհրաժեշտ է փրկարարների օգնությունը՝ իրենց գյուղ իջեցնելու համար: Փրկարարները նրանց գյուղ են հասցրել: Նոր Նորքի շենքերից մեկի արտաքին պատից հեռացրել են իշամեղուների բույնը, չորս մետր խորության փոսն ընկած քաղաքացուն հանել փոսից:

Զանգվածային թունավորման առիթով քրեական գործ է հարուցվել

Սեպտեմբերի 10-ին, ժամը 13:16-ին, Արարատի փրկարարներն ահազանգ են ստացել, որ մարզի Բաղրամյան գյուղի դպրոցի ավելի քան 20 աշակերտի ինքնազգացողությունը վատացել է, շտապօգնության աշխատակիցները աշակերտներին հոսպիտալացրել են: Պարզվել է, որ սննդային թունավորման նախանշաններով Արտաշատ քաղաքի ԲԿ են հոսպիտալացվել Բաղրամյան գյուղի դպրոցի 2-12-րդ դասարանի 28 աշակերտ, Այգեգարդ գյուղի դպրոցի 10 աշակերտ, հետո մոտից Բաղրամյանի դպրոցից և 5 աշակերտ: Ընդամենը հոսպիտալացվել է 51 երեխա, որից հիվանդանոցում մնացել են 12-ը: Մնացածը ստացել են համապատասխան բուժօգնություն և դուրս գրվել:

ՀՀ քննչական կոմիտեի Արարատի մարզային քննչական վարչությունում դեպքի առիթով քրեա-

կան գործ է հարուցվել (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 279 հոդված. Անվտանգության պահանջներին չհամապատասխանող ապրանքներ թողարկելը կամ իրացնելը, աշխատանքներ կատարելը կամ ծառայություններ մատուցելը: Պատիժը՝ տուգանք կամ մինչև 5 տարի ազատազրկում): Արդեն կատարվել են դեպքի վայրի զննություններ: Պարզվել է, որ Բաղրամյան գյուղում գրանցված մի անհատ ձեռներեց մշված և հարակից այլ գյուղերի դպրոցներին է մատակարարում հացաբուլկեղեն: Պարզվել է նաև, որ հոսպիտալացվել են մրբերչիկով կարկանդակ և կարտոֆիլով կարկանդակ գնած աշակերտները: Հացաբուլկեղենի մուշուներ են հանձնվել սննդի անվտանգության տեսչություն՝ փորձաքննությունների նպատակով:

Եղանակ

Համրապետության տարածքում. սեպտեմբերի 18-ին հարավարևելյան շրջաններում երեկոյան ժամերին և գիշերը սպասվում է կարճատև անձրև և ամպրոպ: 19-22-ին սպասվում է առավելապես առանց տեղումների եղանակ: Քամին արևելյան 2-5 մ/վրկ, ամպրոպի ժամանակ սպասվում է քամու ուժգնացում՝ 15-20 մ/վրկ: Օդի ջերմաստիճանը 18-ին կնվազի 2-3, արևելյան շրջաններում 4-6 աստիճանով, 20-21-ին կբարձրանա՝ 2-3, արևելյան շրջաններում՝ 7-9 աստիճանով:

Երևանում. սեպտեմբերի 18-22-ին սպասվում է առանց տեղումների եղանակ: Օդի ջերմաստիճանը սեպտեմբերի 18-ի գիշերը սպասվում է +13...+15, ցերեկը՝ +28...+30 աստիճան:

Շաբաթաթերթ

Հրատարակիչ՝ ՏԿ և ԱԽՆ

«Ճգնաժամային կառավարման պետական ակադեմիա» ՊՈԱԿ

Գրանցման վկայական՝

03U061283, 24.08.2005

Գլխավոր խմբագիր՝

Գագիկ ԵՂՅԱՆ

Համարի պատասխանատու՝

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Նյութերը չեն գրախոսվում և հեղինակներին չեն վերադարձվում: Մեջբերումներ անելիս հղումը թերթին պարտադիր է: Տպագրված է «ԷՅ-ՏԻ ՊՐԻՆԹ» տպագրատանը. Երևան, Բաղրատունյաց 10/2 Շավաղ՝ 2 պայմ. տպ. մամուլ: Ստորագրված է տպագրության 17.09.2015: Տպագրման՝ 4259: Պատվեր՝ 34 Հասցեն՝ Երևան, Աճառյան 1 Էլ փոստ՝ 911tert@mes.am Կայք՝ www.mtaes.am Հեռ.՝ 060 611 911 Գինը՝ 140 դրամ:

©

Գլխագիրը՝ Արտակ Բաղդասարյանի

Գլխագիր և վերնագրային տառատեսակները՝ Մկրտիչ Մաթևոսյանի